

Προσέλκυση Τ/Κ στις ελεύθερες περιοχές:
επαναπατρισμός από το εξωτερικό

Εισαγωγή

Όπως είναι γνωστό, το 74, την περίοδο του πραξικοπήματος και της εισβολής, ο αριθμός των Τουρκοκυπρίων που διαβιούσαν στην Κύπρο ήταν γύρω στις 120.000, αποτελώντας το 18% του Κυπριακού λαού. Το ποσοστό αυτό πριν τα γεγονότα του 74, διατηρήθηκε αναλλοίωτο για αρκετές δεκαετίες, ως αποτέλεσμα κοινών λίγο πολύ δημογραφικών μεταβλητών ανάμεσα στις δυο κοινότητες, είτε επρόκειτο για το ρυθμό αύξησης του πληθυσμού είτε επρόκειτο για μετανάστευση/επαναπατρισμό.

Αλλαγή της Δημογραφίας

Όμως, η τουρκική εισβολή επέφερε κατακλυσμιαίες αλλαγές όσον αφορά την εγκατάσταση και τη δομή του πληθυσμού και στις δυο κοινότητες. Τόσον η πολιτική του εθνικού ξεκαθαρίσματος που ακολούθησε η Τουρκία, όσο και ο εκτοπισμός 200.000 και πλέον ατόμων, από τα οποία 167.000 αφορούσαν Ελληνοκυπρίους, είχαν ως αποτέλεσμα η σχέση αστικού/αγροτικού πληθυσμού να ανατραπεί άρδην, και να αυξηθεί η μετανάστευση, για να μη αναφερθούμε και στο πολύ σοβαρό θέμα των αγνοουμένων και από τις δυο πλευρές.* Όμως, καταλυτική ως προς το όλο θέμα ήταν η προσπάθεια της Τουρκίας να αλλοιώσει το δημογραφικό χαρακτήρα της χώρας με την εγκατάσταση στον κατεχόμενο βορρά δεκάδων χιλιάδων Τούρκων εποίκων, κάτι που επέτρεπαν τόσο η ανισότητα των ατόμων που εκτοπίστηκαν/μετακινήθηκαν (εκτοπισμένοι από βορρά 167.000, μετακινήθέντες στο βορρά, 40.000 περίπου) καθώς και η συγκέντρωση του μεγαλύτερου μέρους των πλουτοπαραγωγικών πόρων, της χώρας, που κατά κύριο λόγο βρισκόταν στο βορρά.

Μετανάστευση

Όμως, η συγκέντρωση τόσων εποίκων από την Τουρκία, που ήταν έτοιμοι να εργαστούν με αμοιβές χαμηλότερες απ'ότι προσιδίαζαν στους Τουρκοκυπρίους, καθώς και η όχι καλή οικονομική κατάσταση στα κατεχόμενα, που σε σχέση με τα ελεύθερα εδάφη είναι όσον αφορά το εισόδημα κατά κεφαλήν μια σχέση 1:4 περίπου, είχαν σαν αποτέλεσμα την μείωση του αριθμού των Τουρκοκυπρίων που εξακολουθούν να διαβιούν στο βορρά.

* Οι περισσότεροι Τουρκοκύπριοι αγνοούμενοι, αφορούν ως γνωστόν την περίοδο που προηγήθηκε του 1974.

Πράγματι, άρχισε στα κατεχόμενα μια ακατάσχετη μετανάστευση των Τουρκοκυπρίων, σε χώρες όπως η Αγγλία, ο Καναδάς, η Αυστραλία, οι Η.Π.Α. Η τάση αυτή έχει πάρει διαστάσεις τα τελευταία χρόνια, έτσι που ο αριθμός των Τουρκοκυπρίων είναι αμφίβολο αν σήμερα ξεπερνά τον αριθμό των Τούρκων που έχουν μεταφερθεί και ζουν στα κατεχόμενα. Το γεγονός τείνει, όχι μόνο να καταστήσει τους Τουρκοκύπριους vis-a-vis των Τούρκων που ζουν στα κατεχόμενα σε μειονότητα στην ίδια τους την πατρίδα, όπως άλλωστε οι ίδιοι διατείνονται αλλά μέσω της μετανάστευσης, σε προοπτική να τους αποξενώσει από την Κύπρο.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το καθεστώς του κ. Ντενκτάς, σχεδόν τίποτε δεν έκαμε για να αναχαιτίσει το κύμα της μετανάστευσης, αφού η αντίκρουση του είναι απλά ότι, "Τούρκος φεύγει, Τούρκος έρχεται", εννοώντας βεβαίως τους εποίκους.

Η Κυπριακή Κυβέρνηση και αν ακόμα το ήθελε, δεν είναι δυστυχώς σε θέση να επηρεάσει ουσιωδώς το τι συμβαίνει στα κατεχόμενα. Ούτε την κακή κατάσταση της οικονομίας είναι δυνατόν να βελτιώσει - χωρίς ανατροπή των πολιτικών της σχεδιασμών - ούτε την έλευση των Τούρκων που στερούν θέσεις εργασίας από τους Τουρκοκυπρίους να παρεμποδίσει. Εκείνο ωστόσο που από πρώτη άποψη θα μπορούσε να προσπαθήσει να κάνει, θα ήταν να δημιουργήσει εκείνες τις συνθήκες που θα ενθάρρυναν εν όσω διαρκεί η εκκρεμότητα με το Κυπριακό, την εγκατάσταση Τουρκοκυπρίων στα ελεύθερα εδάφη.

Προσέλκυση στις ελεύθερες περιοχές: Ανθρωπιστικές / Πολιτικές προεκτάσεις

Είναι η άποψή μας ότι κάτι τέτοιοι στην περίπτωση επιτυχίας, όχι μόνο θα απέτρεπε την αποξένωση των Τουρκοκυπρίων από τη χώρα μας* - την πατρίδα τους κατά κυριολεξία - αλλά ακόμα θα μπορούσε να διαφοροποιήσει ουσιωδώς τις συντεταγμένες μέσα στις οποίες κινείται τώρα το Κυπριακό, με την έννοια ότι θα αποδυνάμωνε τον άξονα γύρω από τον οποίο ο κ. Ντενκτάς και η Τουρκία, εκείνο του αβίωτου των δυο κοινοτήτων, περιστρέφουν τις προσπάθειες τους και διατυπώνουν τις προτάσεις τους. Θεωρούμε ότι αυτή η πρόταση σε αντιδιαστολή με τις περισσότερες ενέργειες από πλευράς Κυβέρνησης, θα μπορούσε για πρώτη φορά να φέρει σε αμηχανία τον κ. Ντενκτάς και την Άγκυρα, ενώ ταυτόχρονα θα είχε ευμενή απήχηση στο μεγαλύτερο μέρος των Τουρκοκυπρίων.

* Μεγάλο μέρος των Τουρκοκυπρίων βρίσκεται σε κάθετη αντίθεση με τα σχέδια της Τουρκίας για αποκυπριοποίηση του βορρά και των ιδίων των Τουρκοκυπρίων και αντιδρά.

Συν τοις άλλοις, το σχέδιο στοχεύει στην αποφυγή της πιθανότητας κάποια στιγμή να υπάρχουν κατά κύριο λόγο έποικοι στο βορρά και μόνο Ελληνοκύπριοι στο νότο, ενώ την ίδια στιγμή οι Τουρκοκύπριοι θα βρίσκονται διεσπαρμένοι σε τρεις ηπείρους. Κάτι τέτοιο θα ενίσχυε τον ισχυρισμό της Τουρκίας ότι “το Κυπριακό λύθηκε με τα γεγονότα του 74”. Το σχέδιο είναι επίσης δυνατόν να βοηθήσει την ουσιαστική επαναπροσέγγιση των δυο κοινοτήτων.

Οι προσπάθειες για επαναπροσέγγιση γίνονται τώρα αποσπασματικά, αφορούν στη καλλίτερη περίπτωση, μονοήμερες συναντήσεις και βρίσκονται στο έλεος των κατοχικών αρχών. Για να αποκτήσει ουσιαστικότερο περιεχόμενο αυτή η διαδικασία, θα ήταν ευχής έργον αν μπορούσε να αρχίσει να αποτελεί μέρος καθημερινών επαφών στον τόπο δουλειάς, κατοικίας, ψυχαγωγίας, κλπ.

Επιαναλαμβάνεται και τονίζεται ωστόσο εδώ ότι, παρά τα οφέλη που θα προκύψουν, στην περίπτωση επιτυχίας του σχεδίου, στην κοινωνική επανασυγκόλληση των δυο κοινοτήτων, κύριος άξονας του σχεδίου είναι να μην αποξενωθούν από τη πατρίδα τους οι Τουρκοκύπριοι και ταυτόχρονα έμπρακτα να ανατραπεί η περί του αβίωτου των δυο κοινοτήτων, θεωρία του κ. Ντενκτάς και της Τουρκίας. Ακόμα, εφόσο θα ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα και θα γίνει η σωστή προεργασία, η δυναμική μιας τέτοιας ενέργειας μπορεί να έχει πολύ μεγάλη σημασία στις Τουρκοκυπριακές μάζες, που εξακολουθούν να ζουν στα κατεχόμενα, όπου πολλοί μύθοι και στερεότυπα θα καταρρεύσουν, ενώ κάποιες αρνητικές εμπειρίες του παρελθόντος θα ανασκευαστούν.

Η ακολουθητέα πολιτική

Η ουσία του σχεδίου συνίσταται σε μια συγκεκριμένη και προσεκτικά επιλεγμένη πολιτική, η οποία θα αποσκοπεί στο να προσκληθούν ή προσελκυστούν στις ελεύθερες περιοχές για εγκατάσταση Τουρκοκύπριοι από το εξωτερικό, όπου κατέφυγαν τα τελευταία χρόνια, ως αποτέλεσμα των κακών οικονομικών και άλλων συνθηκών.

Το σχέδιο, που αποτελεί δυσκολότατο εγχείρημα, δε μπορεί παρά να είναι το αποτέλεσμα πολύ προσεκτικής και εμπειριστατωμένης μελέτης και χωρίς καθόλου να διατυμπανιστεί θα πρέπει ίσως προτού τεθεί σε ισχύ να έχει και τις ευλογίες της Βουλής, ώστε να έχει το μανδύα της καθολικής αποδοχής.

Αλλά ποιες προϋποθέσεις και ποιες πτυχές θα πρέπει από πρώτη άποψη να προσεχτούν, για να μπορέσει αυτή η πολύ δύσκολη προσπάθεια, να έχει πιθανότητες να αποδώσει καρπούς;

Δημιουργία Υπηρεσίας

Καταρχήν θα πρέπει να δημιουργηθεί μια ειδική υπηρεσία, στελεχωμένη από κατάλληλους και καλά καταρτισμένους επιστήμονες, οι οποίοι ΝΑ ΠΙΣΤΕΥΟΥΝ ΣΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΑΥΤΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ και να αυτοδεσμεύονται.

Η παρούσα κατάσταση, όπου αντί κοινωνιολόγων, κοινωνικών λειτουργών και ψυχολόγων, τα θέματα των Τουρκοκυπρίων στα ελεύθερα εδάφη χειρίζονται ουσιαστικά αστυνομικοί, εν πολλοίς εθνικιστές, καθόλου δεν είναι ικανοποιητική. Και τούτο γιατί η αντιμετώπιση των Τουρκοκυπρίων γίνεται μέσα σ'ένα πλαίσιο, όπου αντικρίζονται σαν κατάσκοποι, εγκληματίες, “οι άνθρωποι που σφετερίστηκαν τα σπίτια και τις περιουσίες μας” και σε μεγάλο βαθμό βρίσκονται συγκεντρωμένοι στο γκέτο της Λεμεσού, “για καλλίτερη επιτήρηση”.

Τα πολλά χρόνια αντιπαράθεσης και κυρίως τα γεγονότα του 74', έχουν δημιουργήσει καταστάσεις, των οποίων η αναίρεση και η αποκατάσταση των ανθρωπίνων σχέσεων χρειάζονται προσοχή, ευαισθησία, κατανόηση, ωριμότητα και ασφαλώς όραμα, στοιχεία που δεν μπορούν να βρεθούν στην απλή άσκηση των αστυνομικών καθηκόντων:

Συγκεκριμένες εισηγήσεις

1. Πρώτο και κύριο μέλημα της όλης προσπάθειας, θα πρέπει να είναι η δημιουργία αισθήματος ασφάλειας για τους Τουρκοκύπριους που θα δεχθούν την “πρόσκληση” για εγκατάσταση στα ελεύθερα εδάφη της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η αίσθηση αυτή θα πρέπει μάλιστα να προηγηθεί της έλευσής τους.
2. Μετά την ασφάλεια, η σοβαρότερη προϋπόθεση είναι η απασχόληση ή η προσφορά θέσεων εργασίας. Θα πρέπει ίσως να υπάρχει κατά νουν σε ποια επαγγέλματα και σε ποιούς τομείς της κυπριακής οικονομίας υπάρχει έλλειψη εργατικού δυναμικού. Θα πρέπει ακόμα, να μη δοθεί καθόλου η εντύπωση ότι αφαιρούνται θέσεις εργασίας από Ελληνοκύπριους και προσφέρονται σε Τουρκοκύπριους, κάτι όχι εύκολο αν κρίνει κανείς από τις αντιδράσεις που υπάρχουν σήμερα για τους ξένους εργάτες, κι'ας μην είναι ξένοι οι Τουρκοκύπριοι.. Ταυτόχρονα, δεν θα πρέπει οι Τουρκοκύπριοι να τυγχάνουν εκμετάλλευσης από τους Ελληνοκύπριους ως φτηνό εργατικό δυναμικό αλλά θα πρέπει να έχουν ίσες ευκαιρίες και μεταχείριση.
 - 2.1 Ένας τομέας που θα μπορούσε να προσφέρει απασχόληση σε Τουρκοκύπριους, θα ήταν ενδεχομένως μια σειρά έργα με καθαρά δικαιοδικό χαρακτήρα, τα οποία θα επιχορηγούντο από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Δεδομένων των θετικών προθέσεων

της Ε.Ε., σ' αυτό τον τομέα και της ύπαρξης σημαντικών προς τούτους κονδυλίων, υπάρχουν από πρώτη άποψη αρκετές προοπτικές.

- 2.2 Ένα ερώτημα που εγείρεται εδώ είναι, αν η εξεύρεση εργασίας θα προηγηθεί του ερχομού των Τουρκοκυπρίων ή αν θα ακολουθήσει.. Στη δεύτερη αυτή περίπτωση μάλλον θα πρέπει να καλύπτει η Κυβέρνηση τα έξοδα διαβίωσης των Τουρκοκυπρίων, μέχρι να βρουν ή να τους εξευρεθεί δουλειά.
- 2.3 Μια ιδέα που αξίζει να μελετηθεί σοβαρά, είναι η περίπτωση κοινοπραξιών, όπου στους Ελληνοκύπριους θα μπορούσαν να δίνονται κάποια οικονομικά κίνητρα, ενώ στους Τουρκοκύπριους δανειοδοτήσεις, αφού αυτοί που ενδεχομένως, θα προσελκυστούν δεν θα διαθέτουν κεφάλαια.
3. Η εγκατάσταση στις ελεύθερες περιοχές θα πρέπει να είναι ελεύθερη για όλους τους Τουρκοκύπριους και δε θα πρέπει να γίνεται κατεπιλογήν, αφού σκοπός της όλης προσπάθειας είναι να προσελκυστούν οι Τουρκοκύπριοι που μεταναστεύουν λόγω οικονομικών και κοινωνικών βασικά λόγων και όχι απλά εκείνοι που είναι ενάντια στο καθεστώς του κ. Ντενκτάς. Κατά μίαν άποψη η προσέλκυση οικογενειών θα ήταν προτιμητέα, αν και κάτι τέτοιο θα δημιουργούσε την ανάγκη επίλυσης περισσότερων προβλημάτων.
- 3.1 Η λύση του στεγαστικού είναι μια άλλη βασική προϋπόθεση, για την οποία ωστόσο μπορούν να γίνουν διάφορες υπαλλακτικές σκέψεις. Θα πρέπει άραγε να χρησιμοποιηθούν οι παλιές τουρκοκυπριακές συνοικίες, στην περίπτωση που οι επαναπατριζόμενοι Τουρκοκύπριοι είχαν σαν τόπο κατοικίας τους τις συνοικίες αυτές; Θα μπορούσαν οι Τουρκοκύπριοι που προέρχονται από χωριά να επιστρέψουν στα χωριά τους; Σε μια τέτοια περίπτωση θα μπορούσε η Κυβέρνηση να "εξαγοράσει" επί εθελοντικής βάσεως αυτά τα σπίτια από τους πρόσφυγες κατόχους τους και να τα αποδώσει στους αρχικούς Τουρκοκύπριους ιδιοκτήτες; Υπαλλακτικά οι Τουρκοκύπριοι θα μπορούσαν να δανειοδοτηθούν ή να τους καταβληθούν εφάπαξ κάποια "έξοδα αποκατάστασης".
- 3.2 Επισημαίνεται ότι κατά ένα ισχυρισμό, το αίσθημα ασφάλειας θα μπορούσε να παγιωθεί, αν οι Τουρκοκύπριοι ζούσαν από κοινού σε συγκεκριμένες περιοχές. Ωστόσο υπάρχει και η αντίθετη εκδοχή, ότι είναι η ανάμειξη Ε/Κ ή Τ/Κ που θα δημιουργούσε ισχυρότερο αίσθημα ασφάλειας. Κάτι τέτοιο θα βοηθούσε να αποφευχθεί η δημιουργία συνοικιών ή περιοχών με αμιγή Τουρκοκυπριακό πληθυσμό, ώστε να μὴν υπάρχει η δυνατότητα δημιουργίας νέων γκέτος. Στην τελευταία αυτή περίπτωση ωστόσο, δε μπορεί να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο

κάποιας αντίδρασης από μέρους παροικούντων εθνικιστών Ελληνοκυπρίων.

- 3.3 Το πρόβλημα επιστροφής της περιουσίας προς τους Τουρκοκύπριους είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο και θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με προσοχή. Επισημαίνεται ότι αν και υπάρχει απόφαση πολιτικής για επιστροφή της περιουσίας στους παλιννοστούντες Τουρκοκύπριους, τούτο δεν εφαρμόζεται στην πράξη. Μάλιστα για την ώρα υπάρχει δυσμενής διάκριση και για τους Τουρκοκύπριους που διαβιούν στο νότο όσον αφορά την απόκτηση περιουσίας, με την έννοια ότι για κάτι τέτοιο χρειάζονται άδεια από την Επιτροπή Διαχείρισης Τ/Κ Περιουσιών.
- 3.4 Το όλο θέμα είναι ανθρωπιστικό αλλά ταυτόχρονα και θέμα πολιτικής βούλησης, που εφόσον υπάρξει, καταλήγει να είναι θέμα των κατάλληλων οικονομικών ρυθμίσεων. Για παράδειγμα, η επιστροφή περιουσίας σε κάποιο Τουρκοκύπριο, θα μπορούσε να τύχει παγοποίησης για κάποιο διάστημα, με το κατάλληλο αντιστάθμισμα στον ιδιοκτήτη.
4. Όπως γίνεται αντιληπτό, μετά την ασφάλεια, η εξασφάλιση εργασίας και στέγης είναι οι ουσιαστικότερες παράμετροι του εγχειρήματος, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι άλλοι παράγοντες δεν είναι σημαντικοί. Ωστόσο κάτι που ξεχωρίζει ιδιαίτερα, και αφορά κυρίως στην περίπτωση προσέλευσης οικογενειών με παιδιά, είναι η ανάγκη να δημιουργηθούν προϋποθέσεις για την εκπαίδευση των Τουρκοκυπρίων νέων αλλά επίσης και των εργαζομένων, ώστε να νιώθουν ότι δεν αποστερούνται της κουλτούρας τους (κάτι τέτοιο θα διευκόλυνε η συγκέντρωση των Τουρκοκυπρίων σε συγκεκριμένες περιοχές). Ακόμα σε ειδικά ταχύρρυθμα μαθήματα (για τους ενήλικες νυχτερινές σχολές ίσως), να μαθαίνουν την ελληνική γλώσσα για ανετότερη διαβίωση τους στην κοινωνία, που στο άμεσο μέλλον τουλάχιστον θα εξακολουθήσει να είναι κατά βάση ελληνοκυπριακή. Σαν εκπαιδευτικοί θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν Τ/Κ εκπαιδευτικοί οι οποίοι επίσης θα επαναπατριστούν. Η εκμάθηση της τουρκικής στα ελληνοκυπριακά σχολεία, θα υποβοηθούσε ποικιλοτρόπως αυτή την προσπάθεια.

Κοντά στα βασικά αυτά προβλήματα, υπάρχουν και αρκετά άλλα θέματα που άπτονται της καθημερινής διαβίωσης των ανθρώπων, τα οποία επίσης θα πρέπει να αντιμετωπιστούν και να επιλυθούν.

Μεταξύ άλλων, αναγκαία είναι και κάποια ευρύτερη αλλαγή στη νοοτροπία των Ελληνοκυπρίων καθώς και η κατανόηση εκ μέρους των Τουρκοκυπρίων για τα προβλήματα που δημιουργήσε η εισβολή ανάμεσα στον Ελληνοκυπριακό πληθυσμό.

Το μνημόνιο εξ' αντικειμένου δεν αποτελεί παρά έναυσμα για συζήτηση και προβληματισμό, παρά να καταλήγει σε οριστικές λύσεις, κάτι που καθόλου δεν είναι εύκολο. Όπως γίνεται αντιληπτό, τα προβλήματα που θα πρέπει να επιλυθούν είναι πολλά και τα ρίσκα που εξυπακούει ένα τέτοιο εγχείρημα τόσα πολλά, που χωρίς όραμα, θέληση και αυτοδέσμευση, το όλο σχέδιο εύκολα να μπορεί να χαρακτηριστεί σαν ουτοπιστικό.

Όμως, τα θετικά που θα μπορούσαν να προκύψουν από μια ενδεχόμενη επιτυχία του σχεδίου είναι τόσο σημαντικά, ώστε η ιδέα υλοποίησης του να αξίζει όχι μόνο να προβληματίσει αλλά και να ληφθεί σοβαρά υπόψη.